

COM PARLEN DE LECTURA ELS JOVES EN EL FÒRUM VIRTUAL QL?*

GEMMA LLUCH

Universitat de València. ERI Lectura. Facultat de Filologia, Traducció
i Comunicació. Departament de Filologia Catalana - ERI Lectura.

Correspondència: Avinguda Blasco Ibáñez 32. 46010 València.

Tf.: 96 386 42 55

Gemma.Lluch@uv.es

ORCID ID: 0000-0001-9976-5940

Resum

El fòrum virtual *Què Llegeixes?* és una comunitat lectora de la Institució de les Lletres Catalanes que va nàixer el 2005 per parlar de llibres i, sobretot, ajudar a la recomanació de lectures entre lectors. La investigació presenta els resultats de l'anàlisi de les intervencions que els lectors escriuen per comentar o comparar dos relats que funcionen en circuits de lectura diferents. Per una part, *Mecanoscrit del segon origen*, la lectura del qual ha estat recomanada a l'escola i, per una altra, la trilogia iniciada amb el relat *Delirium*, que circula per la compra per impuls. Les intervencions s'allotgen majoritàriament en el Fòrum Boli i en el Fòrum Ploma, és a dir, els espais adreçats als usuaris «de 12 i 16 anys» i «de 17 a 100 anys». La investigació vol conèixer com són els intercanvis comunicatius en un espai deslocalitzat de l'escola; concretament, s'hi analitzen els espais que parlen sobre els dos llibres, el tipus d'usuari que els construeix i la forma dels documents, especialment l'adaptació a la norma i les marques d'oralitat, ampliadades a l'ús d'emoticones i d'escriptura ideofonemàtica. La metodologia utilitzada és quantitativa i descriptiva, i se situa dins l'anàlisi textual i discursiva. L'anàlisi mostrarà com, en contra de la idea generalitzada, quan els joves i adolescents escriuen en aquests espais virtuals tenen cura del llenguatge.

Paraules clau

lectura, lectura virtual, epítex virtual, fòrum virtual, literatura juvenil

Abstract: *HOW DO TEENAGERS TALK ABOUT READING IN VIRTUAL FORUM QL? The virtual forum Què Llegeixes? is a reading community established by Institució de les Lletres Catalanes in 2005 in order to promote discussion about*

* Article elaborat en el marc del projecte d'investigació «Los espacios virtuales para la promoción del libro y la lectura. Formulación de indicadores para evaluar su calidad y efectividad» FFI2015-69977-R, Proyectos I + D + I del Programa Estatal de Investigación, Desarrollo e Innovación. Ministerio de Economía y Competitividad de España. Convocatòria 2015.

books and, especially, help in the task of recommending readings according to age. This research presents the results obtained by analysing the virtual comments readers have posted when discussing or sharing two different readings that belong to different reading paths. The first is, Mecanoscrit del segon origen, a nowadays classic novel that has been highly recommended at school, while the second is the trilogy that starts with Delirium, which we can classify as an impulse buy. We can find the virtual comments mainly in Fòrum Boli and Fòrum Ploma, that is, the sections targeted at users «aged 12 to 16» and «17 to 100». This research seeks to delve into their communicative exchanges, which occur in a non-academic space. We particularly analyse the sections where these two books are discussed, the kind of user who writes and constructs the comments and what the comments are like: the use of standard or colloquial language, the using of emoticons or phonemes, etc. We have used a quantitative and descriptive methodology as well as text and discourse analyses. Our research aims to show how, counter to the widespread assumption, when teenagers and young people write in these virtual spaces, they use standard language and take great care not to make mistakes.

Key Words

reading, virtual reading, public virtual epitext, Virtual forum, young people's literature

1. INTRODUCCIÓ

La Internet literària catalana naix amb una estructura d'informació-notícia i d'informació-servei i madura, amb el canvi de segle, cap a la informació-lleure i la informació-coneixement (FÈRRIZ ROURE 2009: 34). Aquest article analitza un espai virtual concret: el fòrum *Què Llegeixes?*, que naix el 23 d'abril de 2008 com un dels primers intents en l'àmbit de la literatura catalana per desenvolupar una comunitat lectora en línia amb la finalitat d'oferir lleure i coneixement. Promogut des de les institucions, pretén intervenir directament en la dinàmica de comunicació virtual usuari-usuari, com descriu la seva presentació a la xarxa:¹ «El Què llegeixes? o QL és un fòrum sobre llibres que la Institució de les Lletres Catalanes (ILC) va engegar el 23 d'abril de 2008.

1. <<http://www.quellegeixes.cat/general/qui-som/qui-som>>. Data de consulta: 5-3-2016.

La idea va sorgir a partir d'una primera experiència durant el 2005, Any del Llibre i la Lectura, quan es va posar en marxa Què llegeixes? Connecta't als llibres, un joc sobre llibres a internet que va durar 3 mesos. Aquest nou fòrum del Què llegeixes parteix de les mateixes premisses que aquell primer QL i, sumat a l'antic Llibres per llegir, ara ofereix moltes més possibilitats. Aquestes premisses són: llibertat per parlar de tota mena de llibres i sobre qualsevol qüestió a l'entorn dels llibres; crear una biblioteca conjunta de llibres; jugar i riure a través dels llibres i la lectura i, sobretot, ajudar a la prescripció de llibres entre lectors». Des del principi, va tenir una acceptació positiva que ha anat en augment fins a arribar als 22.639² usuaris, amb 17.876 llibres, 9.572 temes tractats i 227.270 comentaris.

La investigació que presenta l'article mostra els resultats de l'anàlisi dels documents que parlen de dos relats que pertanyen a circuits de lectura diferents: *Mecanoscrit del segon origen* [a partir d'ara MSO] i la trilogia iniciada amb el relat *Delirium* [DE]. Els documents s'allotgen en l'espai Fòrum Boli i en el Fòrum Ploma, és a dir, els espais adreçats als usuaris «de 12 i 16 anys» i «de 17 a 100 anys», com indica la pàgina.

DE és una lectura adreçada al públic juvenil que funciona en el circuit de lectura per impuls, és a dir, desvinculada de l'escola, espontània i que ha creat espais i converses a Internet preferentment en anglès i castellà; per contra, MSO és un relat del circuit de lectura escolar. La investigació vol mostrar les diferències entre els fils creats dins d'un fòrum on, tot i que és freqüentat majoritàriament per adolescents que parlen de lectura, els intercanvis lingüístics tenen lloc en un espai de comunicació deslocalitzat de l'escola.

Així doncs, els aspectes que s'hi analitzen són: (1) La forma dels documents que es creen en cada espai i en relació amb el tipus d'usuari que els construeixen. S'hi observa especialment l'adaptació a la norma i les marques d'oralitat, ampliadades a l'ús d'emoticones i d'escriptura ideofonemàtica. (2) Els espais que parlen sobre els dos llibres i el tipus d'usuari que els alimenten. Finalment, s'hi comparen els espais diferenciats per l'usuari i la temàtica. La metodologia que seguim és la quantitativa i descriptiva i se situa dins l'anàlisi textual i discursiva.

2. Data de consulta: 5-3-2016.

2. LA INVESTIGACIÓ SOBRE ELS ESPAIS VIRTUALS I ELS RELATS JUVENILS

Els documents analitzats formen part d'un fòrum, LABORDA (2003: 234-236) els caracteritza com a comunicació diferida o asincrònica on les intervencions dels usuaris queden emmagatzemades a la memòria del servidor, que transmet regularment els missatges rebuts a la bústia de correu de les persones inscrites. El centre de l'activitat es troba en el debat d'assumptes: qui n'enceta un de nou posa un títol adient com a indicació, d'una banda, de la variació i, d'una altra, del contingut del missatge. Els interlocutors obren i llegeixen els missatges que els poden interessar. En escriure un missatge de resposta, es respecta el títol del tema original per fer-ne visible la relació. La interacció està limitada per la relació diferida i per l'objectiu bàsic de la comunicació, que no és tant la relació entre els corresponents com els continguts que hi aporten. Les característiques discursives que Laborda identifica en el fòrum són: la relació temporal és asincrònica, la modalitat discursiva és el debat o l'entrevista, la interacció es dona a partir del diàleg pausat, el registre utilitzat habitualment és l'informal-estàndard o l'estàndard, els temes poden ser lliures o marcats segons el canal, la finalitat és interlocutiva i referencial, la planificació pot ser espontània o planificada i el sociolecte, lèxic telemàtic. YUS (2010: 245-247) el defineix com una mena de tauler d'anuncis on els usuaris envien missatges amb notícies o petició d'informació i on apareixen també les respostes; a més, el fòrum exigeix un coneixement compartit dels usuaris sobre el tema de debat i sobre l'estat de la conversa; i, tot i que els missatges poden adreçar-se a una sola persona, té un caràcter públic.

TORRES (2008: 171) afirma que les noves formes de comunicació no substitueixen «les de sempre», sinó que s'hi afegeixen; encara més, les noves sovint beuen del model tradicional, d'aquesta manera la carta correspon al correu electrònic o el diari personal al blog. En el cas del fòrum *Què Llegeixes?* els espais que crea beuen de les converses que genera un club de lectura; la forma d'alguns dels documents és similar a una ressenya crítica o a un debat ja que, com veurem en l'anàlisi, les formes discursives que conformen *QL?* són diverses.

2.1. Com s'escriu a la xarxa

Les anàlisis que treballen sobre l'escriptura a la xarxa perfilen cada vegada més el context i l'espai virtual. Investigacions com les de HERRING (2007), TORRES (2008) o GILTROW (2013) defineixen i classifiquen els diferents espais (CMC Computer Mediated Communication) a partir de dos grans variables determinades pel medi i per la situació (HERRING 2007: 10): «The classification approach to CMD presented here is organized at the highest level by the assumption that computer-mediated discourse is subject to two basic types of influence: medium (technological) and situation (social)». Aquesta enumeració es presenta com a oberta, ja que serà modificada a mesura que es desenvolupen nous sistemes tecnològics i els investigadors actualitzen les dades sobre els efectes de la comunicació mediata.

El xat ha estat el mitjà més analitzat: TORRES (2008) centra el treball en les marques d'oralitat d'un corpus format per xats d'accés lliure, sense moderador ni tema predeterminat i que, per tant, s'inscriuen en un nivell de formalitat baix i amb més trets de l'oralitat. La investigadora parteix del model metodològic descrit a TORRES & PAYRATÓ (2003), que agrupa l'anàlisi en set punts: estructura comunicativa, relacions entre els participants, lloc i temps, canal, relació amb el text, propòsit i tema. Els resultats mostren que aquests xats incorporen tots els trets identificats per PAYRATÓ (1996) per al català col·loquial espontani i que es poden configurar com un espai d'ús de les varietats dialectals en mode escrit, sense complexos i sense el pes de la normativa, que neutralitza la varietat dialectal. L'ús de dialectalismes contribueix a projectar la imatge de si mateixos que els usuaris volen projectar davant la resta de participants identificant-se amb el parlar propi de la seva zona.

Però els usuaris no poden expressar bona part de la càrrega emocional dels missatges només amb paraules i utilitzen l'escriptura ideofonemàtica i les emoticones. TORRES & PAYRATÓ (2003) utilitza el primer terme per referir-se a la llengua que associem als xats amb etiquetes de l'estil de codi simplificat o llengua d'Internet, i en l'anàlisi posterior (TORRES 2007), sobre la relació entre la norma i les característiques específiques de la llengua en converses de xat, destaca en les conclusions l'ús de l'escriptura ideofonemàtica i de les emoticones.

En el primer cas, es tracta de prescindir de tot element eliminable que no atempti contra la intel·ligibilitat del missatge, entesa des de la pronúncia; en el segon, de transmetre informació de la dimensió emocional dels participants. Però l'ús de les emoticones va més enllà de mostrar l'alegria o la tristesa del moment. En DRESNER & HERRING (2010: 7) s'argumenta que «in many cases emoticons are used not as signs of emotion, but rather as indications of the illocutionary force of the textual utterances that they accompany» i estudis com el de DERKS *et al.* (2007: 847) mostren la importància del context social en CMC, ja que l'expressió de les emocions en aquests contextos per l'ús d'emoticones és similar a l'expressió de les emocions en la comunicació cara a cara; així doncs, s'utilitza més emoticones en contextos socioemocionals que en contextos orientats a tasques.

2.2. Els relats per a adolescents

Els dos relats que centren l'intercanvi comunicatiu dels documents analitzats formen part de dos circuits de lectura diferents. LLUCH (2013, 2016) situa el naixement del primer en els setanta, quan s'inicien dos fenòmens nous en la lectura per a infants en català: la publicació del que amb el temps esdevindria el primer best-seller català juvenil: *Mecanoscrit del segon origen*. L'obra de Manuel de Pedrolo es va editar el 1974 a Edicions 62 i va inaugurar un circuit de lectura on la figura del mediador és la fonamental, mentre que el lector queda relegat i adscrit a les decisions, consells o compres del docent, el familiar o el gestor. El circuit escolar divideix els actors en dues esferes que creen una forta dissimetria: per una part, els productors del text que en un sentit ampli són els autors, els mediadors del text (editors, institucions, escola...) i els primers receptors (mestres i pares). I per una altra, el segon receptor: el lector real del text, el petit o el jove. En aquest circuit, la lectura de creació per a infants i joves és sinònima del relat que se situa en la frontera de l'edifici literari, al costat dels relats de tradició oral, de la paraliteratura i dels textos que s'escriuen pensant en les característiques específiques del lector concret que els consumirà. L'editor de llibres per a infants, aconsellat pels mediadors, proposa

un tipus d'obra a l'autor amb unes característiques discursives marcades per la tradició, la didàctica, la ideologia, etc. Aquests actors i circuit, des dels anys setanta, creen i consoliden un mercat captiu de lectura que té com a espai el centre educatiu i com a actor principal el nen i l'adolescent en qualitat d'estudiant.

El panorama editorial de finals del segle XX i principi del XXI dibuixa un mapa ben diferent, conseqüència de l'èxit de vendes de la saga protagonitzada per Harry Potter (1997-2007), que inicia el fenomen de la venda massiva de llibres a través de l'anomenada compra per impuls. La investigació de LLUCH (2013: 161) conclou que el segle XXI inaugura en el mercat en català una lectura mediatitzada pel mercat. Són les anomenades «lectures per impuls», que no estan pensades per al circuit escolar sinó per al mercat i se situen al costat dels llibres dirigits a un públic no marcat i dels objectes de consum cultural o d'oci dirigits al mateix perfil consumidor: el jove. Com a conseqüència de la deslocalització del llibre de l'escola, el sistema literari anterior reestructura les competències dels antics actors de manera que l'anomenat «mercado» ara és l'actor principal. En aquest escenari se situa l'obra *Delirium*, la segona de les obres que analitzem.

El centre d'estudi de la majoria de les investigacions són fòrums virtuals educatius o professionals, però l'espai analitzat en aquesta investigació, el fòrum *Què Llegeixes?*, està construït majoritàriament per adolescents que l'utilitzen en el temps de lleure, com una tasca lliure i amb un únic tema: la lectura. Tant pel tipus d'intercanvi comunicatiu com el d'usuari, el *Què Llegeixes?* té moltes similituds amb el fòrum creat per l'autora Laura Gallego tot i que en aquest cas els administradors són els mateixos lectors adolescents i l'espai no depèn de cap institució. La investigació de LLUCH (2014) mostra com els adolescents inverteixen moltes hores escrivint en un espai virtual allunyat del circuit escolar; de fet, la diferència del fòrum de Gallego amb d'altres la marca la temàtica de les converses (relats, autors i llibres que els agraden), els usuaris (lectors d'entre 13 i 24 anys) i el nombre de fils: les estadístiques generals³ comptabilitzaven un total de 420.125 missatges, 6.674 temes i 20.256 usuaris registrats.

3. <<http://lauragallego.com/foros/index.php>>. Data de consulta: 3-3-2016.

3. EL CORPUS D'ANÀLISI

Els documents s'allotgen en la plataforma virtual *Què Llegeixes?*, un lloc web públic, dependent de l'administració catalana i on l'usuari pot entrar lliurement per llegir, tot i que si vol participar-hi, cal que s'hi registri a partir d'un formulari que classifica els nous usuaris per l'edat. A partir de la informació que proporciona la pàgina, els documents que conformen el corpus comparteixen característiques comunes a tot l'espai (HERRING 2007, TORRES 2008 i GILTROW 2013): la comunicació és asincrònica, el missatge queda al fòrum durant períodes llargs (hi ha missatges des de 2008); el canal de comunicació és l'escrit; l'anonimat és relatiu, ja que per escriure cal fer una inscripció amb totes les dades, que poden ser falses, atès que no hi ha cap mecanisme que les certifiqui. De fet, la majoria utilitza noms ficticis; no hi ha privacitat dels missatges, perquè poden ser llegits per qualsevol persona encara que no estigui subscripta i l'espai compta amb uns administradors que fan respectar-ne les normes i un moderador que manté l'intercanvi comunicatiu.

Així doncs, el corpus d'anàlisi⁴ el formen documents que parlen de dues lectures que pertanyen a circuits diferents (veg. 2.2.). En primer lloc, aquells que comenten el llibre *Mecanoscrit del segon origen* [MSO] en els diferents espais del web; a continuació, descrivim les característiques dels espais i dels usuaris a partir de les dades que facilita el web:

MSO1. «La Gran Biblioteca per a Joves Lectors» és un apartat autònom de recomanació de llibres on participen «lectors de totes les edats i condició». Aquest fil s'inicia amb les recomanacions de Ferran Mascarell, conseller de Cultura en aquell moment, Xavier Sala i Martín, economista, Ada Parellada, cuinera, i el continuen fins a completar un grup de 81 persones. Només tres participants s'hi identifiquen per l'edat i tenen 49, 48 i 24 anys. El període de participació no hi apareix.

MSO2. «Biblioteca QL» apareix al Fòrum Boli, on els lectors entre 12 i 16 anys opinen sobre el llibre proposat. L'apartat s'inicia amb una ressenya escrita per Tramuntana (noia, 19 anys) seguida per 42 comentaris de 40 participants. Del total de participants, 28 s'hi identifiquen

4. Volem agrair l'ajuda de Sílvia Arnal en la confecció del corpus d'anàlisi.

com a dones, 5 com a homes i 7 no hi faciliten aquesta informació. Quant a l'edat, 3 tenen 13 anys; 7, 14; 6, 15; 1, 16 i 17, 2; la resta, 21, no hi faciliten aquesta dada. El període de participació no hi apareix.

MSO3. Al Fòrum Boli participen lectors que s'hi identifiquen per l'edat (de 12 a 16 anys). Els fils de conversa queden dividits per [llibres, autors i personatges], després per [novel·la, contes] i finalment el títol del fil, que coincideix amb el títol del llibre MSO. La moderadora del fil és Rigoletta, que en el seu perfil figura que té 26 anys. En el període analitzat (del 25-1-2009 al 22-9-2013) el fil va originar 39 comentaris de 27 participants amb 3.494 visites. Dels 27 participants, el perfil de 13 no n'indica l'edat; 4 tenen 14 anys; 1 en té 15; 1 en té 16; 2, 17; 1, 18; 2, 19; 1, 20 i 2 participants en tenen 21. Sobre el sexe, 7 no l'hi indiquen, 18 són dones i 2, homes.

MSO4. Al Fòrum Ploma participen lectors que s'hi identifiquen amb una edat a partir dels 17 anys. Els fils de conversa queden dividits per Comentar un llibre > Novel·la > De la L a la Q (Moderador: Admin) > *Mecanoscrit del segon origen*. La moderadora del fil és Karma, una administradora del fòrum i de la qual no hi ha dades. Hi ha 32 comentaris de 26 participants i un total de 4.142 visites. Dels 26 participants, 19 no faciliten l'edat al seu perfil; 2 tenen 22 anys; 1, 27; 1, 42; 1, 49; 1, 56 i un 59. Pel que fa al gènere, 13 són dones; 4, homes i la resta no facilita la dada. En conjunt, les característiques del corpus referent a MSO poden consultar-se a la Taula 1.

En segon lloc, analitzem els documents que parlen sobre DE que, a diferència de l'anterior, el relat està format pels tres llibres *Delirium* (DE), *Pandemonium* (PA) i *Requiem* (RE) escrits per la nord-americana Lauren Oliver i publicats el 2011, 2012 i 2013 respectivament per l'editorial Cruïlla. Ha estat un gran èxit de públic com a relat distòpic per a adolescents. En QL? apareixen diferents documents en els fils següents:

DE1. En el «Fòrum Boli», analitzem el fil Parlem de llibres, autors i personatges > Novel·la, contes (Moderador: Rigoletta) > *Delirium* i *Pandemonium*. Compta en total amb 28 comentaris de 15 participants i una administradora. Dels 15 usuaris, 4 tenen 13 anys; 5, 14; l'administradora, 26 i 6 no hi faciliten aquesta dada. 13 són dones i 3 no ho diuen.

DE2. Com en MSO2, a l'apartat «Biblioteca QL» del Fòrum Boli hi participen lectors que opinen sobre un llibre concret proposat per un usuari a partir d'una ressenya escrita per Cruïlla de lletres. En total, hi participen 18 joves amb 20 comentaris i hi han rebut 49 vots. Dels 18 participants, 16 són dones; sobre l'edat, 3 tenen 13 anys; 7, 14; 4, 15 i una 16.

DE3. «Lectura compartida. Fòrum Boli» és un espai diferent dels anteriors. En aquest cas, s'hi comparteix una lectura durant un temps delimitat. L'espai s'administra en tres fases: «Al setembre llegirem. T'hi apuntes», «Comencem a llegir» i «Ja hem llegit». Inicia la lectura Rigoletta, 26 anys, i la continua Clarineta, de 13 anys. La tasca d'ambdues és promoure la lectura entre els usuaris, escriure un missatge de benvinguda als participants, pautar-ne les dades i la forma de la lectura i donar-la per finalitzada. La lectura compartida la inicien 6 participants d'entre 12 i 14 anys i l'acaben 4, generen un total de 256 comentaris amb 2.227 visites. La Taula 2 resumeix les dades del corpus DE.

Així doncs, el corpus d'anàlisi està format pels documents que recullen els comentaris publicats en diferents fils d'un fòrum institucional en el període de temps comprés entre octubre de 2008 i setembre de 2013. Una moderadora regula els intercanvis comunicatius i si troba escrits que no segueixen les normes, avisa i expulsa del fòrum els participants.

4. ANÀLISI

Com s'ha descrit en la introducció, l'objectiu és analitzar: (1) La forma dels documents que es construeixen els usuaris observant especialment l'adaptació a la norma i les marques d'oralitat ampliades a l'ús d'emoticones i d'escriptura ideofonemàtica en cada espai i en relació amb el tipus d'usuari. (2) Els espais que parlen sobre els dos llibres i el tipus d'usuari que els creen. És a dir, descriure i quantificar el tipus d'alteracions de la normativa i les marques d'oralitat ampliades amb l'ús d'emoticones i d'escriptura ideofonemàtica per relacionar aquestes marques amb els espais i els tipus d'usuaris que els creen.

4.1. La forma dels documents

La Taula 3, que classifica el nombre de paraules dels documents que tenen errades de normativa i el tipus més comú, palesa que el nombre d'errades és molt baix, majoritàriament relacionades amb accents, apòstrofs o grafies que en alguns casos poden ser errates; les de morfosintaxi tenen a veure, sobretot, amb l'ús de pronoms i de relatius. Les errades de lèxic són castellanismes.

Tot i que el fòrum és un espai de comunicació escrita preferentment asincrònica, alguns dels fils analitzats mostren usos de l'oralitat col·loquial. Seguim el model d'anàlisi de TORRES (2008) per revisar la presència de trets de l'oral col·loquial en els diferents fils dels xats, que se centra en els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics. L'anàlisi dels fils, a pesar d'algunes divergències, també mostra punts en comú, sobretot, en l'aspecte sintàctic, ja que hi ha predilecció per la juxtaposició i la coordinació. Bàsicament, es tracta d'oracions independents sintàcticament, sense nexa d'unió o amb un grup reduït de connectors: *i*, *però*, etc. Com «Un llibre que em va captivar. Em va emocionar. Va ser el meu primer llibre “adult”. Me'l vaig llegir amb 9 o 10 anys i recordo que la meva mestra, en saber-ho, va quedar escandalitzadíssima: “vols dir que no ets massa petita per llegir això?”. Després me l'he llegit unes 15 o 16 vegades més. És el meu llibre preferit» [MSO1]. La subordinació és majoritàriament subordinada substantiva i l'oració presenta l'estructura normal (SVO) que segueix l'ordre natural o no marcat. De fet, les paraules més repetides són la conjunció *i*, el relatiu *que* i entre els verbs, *agradar*. Òbviament, les paraules plenes més repetides són *llibre* i *lectura*.

Altres marques d'oralitat són l'ús de l'escriptura ideofonemàtica i les icones (TORRES & PAYRATÓ 2003 i TORRES & CUENCA 2007), és a dir, la presència d'un codi simplificat amb elisions vocàliques (reduccions de grups consonàntics, omissió d'accents, omissió de majúscules de l'inici de torn de paraula, abreviatures), d'un llenguatge creatiu (jocs amb números i signes matemàtics) i emoticones (veg. Taula 4).

Com es pot observar, l'ús de formes ideofonemàtiques és molt baix, inexistent en alguns dels fils, i en els casos que hi apareixen bàsicament es tracta d'omissions (*qe*, *pq*, *dr*), repeticions de grafies o

signes d'admiració que expressen emocions (*aixxx!!*, *uuuuu!!!!*, *mooolt*, *XD!!!!!!!!!!!!!!!!*) i jocs que s'assemblen a les emoticones (*_*)).

Així doncs, pel que fa a la presència de marques d'oralitat tant lingüístiques com ideofonemàtiques o emoticones, només DE3, on l'intercanvi lingüístic s'aproxima més a la conversa real, destaca en l'ús d'emoticones. De fet, TORRES & CUENCA (2007: 479) afirma que «els factors que més condicionen les característiques de la llengua als xats són: el caràcter sincrònic de la comunicació, la mida limitada del missatge, la manca del context extralingüístic i la necessitat de recrear-lo en l'escrit i, per últim, la voluntat de crear unes formes expressives que identifiquen el grup» i, com a conseqüència d'això, els usuaris de l'escriptura electrònica busquen noves formes per expressar les emocions o sentiments del cara a cara. És just el que ocorre en DE3, però, en la resta d'espais, els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics analitzats mantenen un cert grau de formalitat tot i la preferència per les oracions juxtaposades, seguides de la coordinació i en darrer lloc de la subordinació. Pel que fa al lèxic, és limitat però no s'abusa dels mots genèrics, ni s'usen procediments expressius com ara renecs, insults, eufemismes i paraules tabú, ni interjeccions, dites, refranys i altres jocs de paraules.

4.2. *Els usuaris*

La diferència del tipus d'usuari té un doble vessant: en relació amb l'espai i en relació amb el llibre que s'hi comenta. Als espais que comenten el MSO, tot i que un nombre elevat d'usuaris no indica l'edat, per l'anàlisi dels comentaris inferim que es tracta de majors de 20 anys, ja que parlen del llibre des del record, com una lectura que recomanen als fills i que fa temps que van llegir. En el cas de DE, els usuaris són tots menors de 17 anys, menys un, com mostra la Taula 5.

Però on sí que hi ha una clara coincidència en tots els casos és en el sexe dels participants, ja que els resultats coincideixen amb la tendència de la feminització de la lectura sobretot en les franges d'edat més joves. La Taula 6 mostra com tots els participants de DE són xiques ja que s'hi identifiquen com a dones. Només 3 i 2 usuaris de

l'espai DE1 i DE2, respectivament, no hi aporten dades però l'anàlisi de les intervencions ho deixa clar. En el cas de MSO2, MSO3 i MSO4 es repeteix el patró ja que 28, 18 i 13 usuaris s'hi identifiquen com a dones, enfront de 5, 2 i 4 que ho fan com a homes.

4.3. Els espais

FERRÁNDIZ (2013) analitza diferents clubs de lectura virtual per classificar-los a partir de l'entorn físic i del mode de participació de l'usuari. Habitualment, aquests clubs de lectura els creen les biblioteques com una extensió dels presencials i tenen un coordinador del club que funciona com a gestor de la comunitat. Tot i que QL? no és exactament un club de lectura virtual, partim de les característiques del tercer grup de la proposta de classificació de Ferrándiz per descriure l'estructura general de la plataforma. Així doncs, caracteritzem l'espai QL? com un club de lectura virtual dependent d'una institució del govern català, basat en la participació textual asincrònica que crea grups a partir de les temàtiques, on els usuaris creen els espais per cobrir-ne les necessitats lectores.

Tots els fils analitzats compten amb un administrador, però és l'espai DE3 el que aconsegueix fidelment les tasques que FERRÁNDIZ (2013) li atorga: la recollida de dades dels participants, la fixació de les dates i els horaris de les sessions, l'elaboració del calendari de lectura i la preparació de la informació.

Per analitzar els fils i els espais partim del model utilitzat per HERRING (2007) i posteriorment adaptat per TORRES (2008) per als xats. Així, doncs, els factors que descriuen els fils segons el medi són els següents:

M1 Asincronicitat	És un sistema de comunicació asincrònic, ja que no requereix que els usuaris es connecten alhora perquè els missatges s'emmagatzemen en el lloc del destinatari fins que es pot llegir. Fins i tot, en tots els fils (menys en DE3) pràcticament no hi ha referències als missatges anteriors.
----------------------	--

M2 Persistència de la transcripció	Els missatges s'emmagatzemen, poden consultar-se o contestar-se amb grans diferències de temps. En el corpus analitzen els missatges des de 2008 fins a 2013.
M3 Mida dels missatges	No hi ha un nombre de caràcters fixat ni un tampó que limiti la llargària, la majoria oscil·la entre les 134 paraules, dels més grans; fins a 7 o 8, dels menors.
M4 Canal de comunicació	El canal és exclusivament textual i escrit.
M5 Anonimat	Els usuaris s'han d'identificar per poder participar-hi i ho fan segons l'edat. Llevat els casos dels convidats de MSO1, on hi ha convidats institucionals que s'identifiquen amb el nom propi, la majoria usa un nom fals que podríem identificar amb l'avatar, tot i que no hi ha representació gràfica.
M6 Format	Els missatges apareixen ordenats cronològicament.

Pel que fa als espais que crea *QL*?, els factors socials i de situació que els defineixen són els següents:

S1 Estructura de participació	La comunicació és «molts a molts», en un espai públic i amb el grau d'anonimat que tria l'usuari. La mida del grup depèn de l'interès que creï entre els participants (veg. 3), així com la freqüència de l'activitat.
S2 Participants	L'anàlisi mostra una presència majoritària de dones que pràcticament és única en les franges de menys edat. No hi ha dades sobre l'ocupació, ja que el formulari d'entrada no les requereix, amb tot, pels comentaris inferim que els usuaris de més edat s'identifiquen com a mares-pares o docents. En el cas dels més joves, tots fan algun comentari que els marca com a estudiants. L'edat varia segons l'espai i el llibre. I les creences i motivacions que mostren en els comentaris són sempre relatives a la lectura, els llibres i la literatura catalana.
S3 Propòsit	El propòsit de la interacció té a veure amb el temps d'oci, preferentment, amb l'entreteniment i el fet de compartir una «passió» comuna: la lectura.

S4 Tema	L'únic tema és el llibre triat per al fil de la conversa i tots els usuaris segueixen exactament aquesta norma no escrita en cap lloc del web.
S5 To	El to utilitzat és formal amb una sintaxi pròpia de l'oral.
S6 Activitat	Es tracta d'intercanviar informació, compartir opinions i valorar la lectura en general i la compartida.
S7 Normes	Els usuaris segueixen les normes pròpies de l'espai «fòrum» tot i que no apareixen de manera explícita, també les de l'adequació social, per exemple, amb la modalització de les opinions contràries, demanant disculpes per no contestar les preguntes, etc. Alhora, segueixen les normes de la llengua, ja que les errades que s'observen no són rellevants.
S8 Codi	Usen la varietat estàndard de la llengua, menys en DE on s'usen termes més col·loquials.

De manera general, tots els fils comparteixen una comunicació asincrònica, les intervencions segueixen bàsicament el patró de redacció determinat pels models anteriors i per la pregunta o el tema que inicia cada fil, que té a veure sempre amb el comentari de les dues lectures o l'opinió personal. Els participants escriuen el seu comentari a partir del missatge inicial i tracten un únic tema, els llibres triats. La comunicació és diferida i les característiques discursives no sempre són les que LABORDA (2003) descriu com a pròpies dels fòrums de debat. Tal com s'observa a la Taula 1, en MSO1 hi ha comentaris i opinions personals dels usuaris sobre el llibre o sobre el record de la lectura, però no hi ha debat ni cap tipus d'interacció entre ells. MSO2 i DE2 es presenten com a debat, però l'anàlisi mostra el mateix tipus d'interacció que en l'espai anterior i només en dos dels 42 comentaris hi ha marques adreçades a la resta dels usuaris: «Doncs si dieu que...», «...us el recomano a tots!!!» i un comentari del 20, a DE2. Els intercanvis en MSO3 i DE1 tenen forma de conversa i alhora de debat amb intercanvis d'opinions sobre si els ha agradat o no el llibre. La interacció és present en la majoria dels comentaris a través de preguntes («Però de què va 😊») i respostes, marques que identifiquen la informació que apareixerà com a *spoiler* perquè el lector no continuï llegint o bé per reproduir el comentari anterior i contestar-lo. MSO4 és un fil que té

el propòsit de comentar un llibre per valorar-lo, que recorda la seva lectura («encara era a l'escola») i demana l'opinió als participants. Els intercanvis segueixen la pauta anterior, tot i que ara la lectura és un record perquè els usuaris tenen més edat. Les mostres de la interacció tenen a veure amb els «també», que mostren una experiència compartida, la pregunta-resposta.

L'espai més diferenciat és DE3, on la interacció és contínua; de fet, els comentaris prenen la forma d'una conversa virtual de vegades simultània i els intercanvis segueixen el fil de les instruccions que dóna intermitentment l'administradora i que guia absolutament la lectura compartida del llibre DE. La Taula 7 recull les característiques concretes de cada espai.

5. RESULTATS GLOBAIS

En síntesi, tots els espais tenen uns mateixos actors: l'administrador/moderador, els participants en el debat i els lectors, però tot i ser un espai web unificat per un nom, una comunitat de lectura en xarxa, els tipus d'intercanvis comunicatius creen espais diferents: una llista de comentaris personals, un debat, una conversa o una lectura conjunta a la manera dels clubs de lectura presencials.

L'espai mediatitza les decisions que l'emissor pren a l'hora d'escriure, l'anàlisi mostra divergències entre fils motivades per l'edat dels participants, pel tipus d'intercanvi comunicatiu i pel llibre que comenten; divergències que deriven en un ús diferenciat de les marques de formalitat, en les petjades de l'oralitat col·loquial que s'incorporen als textos, en l'ús d'emoticones i d'escriptura fonemàtica o en les alteracions de la normativa (veg. Taula 8).

D'altra banda, les conclusions són similars a l'estudi de DERKS *et al.* (2007: 847) i mostren la importància del context social en CMC: l'expressió de les emocions en CMC, mitjançant l'ús d'emoticones, és similar a l'expressió de les emocions en la comunicació cara a cara. Així doncs, s'utilitza més emoticones en contextos socioemocionals que en contextos orientats a tasques, això es relaciona amb les normes socials que marquen com és més apropiat mostrar emocions i senti-

ments cap als amics que cap als col·legues. DE3 és l'espai on més emocions es mostren. Per tant, s'hi observen diferències segons l'edat dels usuaris i el tipus d'interacció: apareixen més emoticones en els missatges dels més joves (MSO3 i DE) i en els espais on la interacció és similar a la conversa, com en la lectura compartida (DE1 i DE3).

Finalment, és també important el resultat que té a veure amb el gènere dels participants: majoritàriament són documents escrits per dones i la proporció és major en les edats inferiors (veg. Gràfic 1).

6. CONCLUSIONS

Els resultats de l'anàlisi van en contra de la idea generalitzada que quan els joves i adolescents escriuen i es comuniquen a la xarxa fan més errades de normativa que en els intercanvis en paper o que no tenen cura del llenguatge. Més encara, els usuaris es disciplinen i construeixen una intel·ligència col·lectiva que vigila el compliment de les normes i el seguiment d'un protocol per compartir una lectura i donar l'opinió sobre el llibre pactat. No s'hi ha observat ni un sol comentari que no haja seguit les normes que l'administradora ha donat a l'inici de cada fil. A més, l'ús del llenguatge gràfic com ara emoticones o escriptura ideogràfica té una funció similar a la conversa cara a cara: expressa les emocions o matisa les opinions, preferentment, i sobretot ajuda a omplir aquells buits que la comunicació asincrònica deixa lliures. En conclusió, quan els adolescents i joves escriuen en aquest espai virtual tenen cura del llenguatge i respecten les normes de l'intercanvi comunicatiu.

Hi ha diferència entre les converses que generen els dos llibres analitzats: si usuaris de totes les edats parlen sobre MSO, de DE només ho fan els més joves i a més és justament el fil on més emoticones s'utilitzen, perquè és una lectura que provoca més sentiments que l'anterior i, tot i que congrega menys usuaris, dona lloc a un major nombre d'intercanvis.

Els resultats de la investigació són similars a LLUCH (2014): tot i que hi ha un administrador que inicia el fil i fixa el tema, són els lectors els que construeixen i fan créixer l'espai. S'adapten al model creat

pel primer missatge i construeixen espais menys forçats i més propers que l'escola i la família, ja que connecten usuaris que tenen aficions similars.

A pesar que l'espai depèn d'una institució pública, en aquest nou context virtual, la lectura deixa de ser una obligació escolar o una afició que provoca aïllament per transformar-se en un constructe de converses que permet l'intercanvi, dóna visibilitat als joves i possibilita teixir relacions afectives.

BIBLIOGRAFIA

- DERKS *et al.* (2007): Daantje Derks, Arjan E.R. Bos i Jasper von Grumbkow, «Emoticons and social interaction on the Internet: The importance of social context», *Computers in Human Behavior*, 23, ps. 842-849.
- DRESNER & HERRING (2010): Eli Dresner i Susan C. Herring, «Functions of the non-verbal in CMC: Emoticons and illocutionary force», *Communication Theory*, 20, ps. 249-268.
- FERRÁNDIZ (2013): José Ulises Ferrándiz Soriano, «Clubes de lectura virtuales: el modelo por videoconferencia», *Tejuelo: Revista de ANABAD*, en línia a <<http://www.anabadmurcia.org/ojs/index.php/tejuelo/article/view/81>> [Consulta: 12-2-2014].
- FÈRRIZ ROURE (2009): Teresa Fèrriz Roure, «La Internet literària catalana. Balanç i prospectiva», *Dossier Què fem amb el patrimoni? La Internet literària catalana. Balanç i prospectiva*, 51, ps. 29-44, en línia a <<http://eprints.rclis.org/18074/1/Teresa%20Ferriz.pdf>> [Consulta: 12-3-2014].
- GILTROW (2013): Janet Giltrow, «Genre and computer-mediated communication», dins: Susan C. Herring, Dieter Stein, Tuija Virtanen (eds.), *Pragmatics of computer-mediated communication*, Boston: De Gruyter Mouton, ps. 717-738.
- HERRING (2007): Susan C. Herring, «A faceted classification scheme for computer-mediated discourse», *Language@Internet*, 4, article 1 en línia a <<http://www.languageatinternet.org/articles/2007/761>> [Consulta: 12-2-2014].

- LABORDA (2003): Xavier Laborda Gil, «Fòrums virtuals, ètica lingüística i aspectes legals», *Revista de Llengua i Dret*, 40, ps. 231-265.
- LLUCH (2013): Gemma Lluch, *La lectura en català per a infants i adolescents. Història, investigació i polítiques*. València-Barcelona: IIFV-PAM.
- LLUCH (2014): Gemma Lluch, «Jóvenes y adolescentes hablan de lectura en la red», *Ocnos, Revista de Estudios sobre Lectura*, 11, en línia a <http://dx.doi.org/10.18239/ocnos_2014.11.01>
- LLUCH (2016): Gemma Lluch, «La prescripció en la literatura infantil: de la censura», *El més petit de tots i Els Grumets de La Galera*, *Zeitschrift für Katalanistik*, 29.
- PAYRATÓ (1996): Lluís Payrató, *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València: Universitat de València.
- TORRES & PAYRATÓ (2003): Marta Torres i Lluís Payrató, «El català dels joves en els xats, correus electrònics i missatges a mòbils: una nova varietat col·loquial?», *Llengua, societat i ensenyament*, vol. III, Alacant: Institut Universitari de Filologia Valenciana, ps. 5-27.
- TORRES & CUENCA (2007): Marta Torres i Maria Josep Cuenca, «La norma en les converses virtuals o xats», *Actes del Tretzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, vol. III, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, ps. 469-480.
- TORRES (2008): Marta Torres, «Marques d'oralitat en els xats», *Caplletra: revista internacional de filologia*, 44, ps. 169-194.
- YUS (2010): Francisco Yus, *Ciberpragmática 2.0. Nuevos usos del lenguaje en internet*, Madrid: Ariel Letras.

ANNEX

1. Taules

Taula 1. Característiques del corpus MSO

	PERÍODE	DOCUMENTS	PARTICIPANTS	EDAT
MSO1	No apareix	81 comentaris	81 usuaris	NS
MSO2	No apareix	42 comentaris	40 usuaris	NS
MSO3	Del 25-1-2009 al 22-9-2013	39 comentaris	27 participants	14-21
MSO4	Del 14-10-2008 al 06-10-2012	32 comentaris	26 participants	22-59
TOTALS		194	174	

Taula 2. Característiques del corpus DE

	PERÍODE	DOCUMENTS	PARTICIPANTS	EDAT
DE1	Del 31-8-2011 al 29-9-2013	28 comentaris	15 usuaris	13-14
DE2	No apareix	20 comentaris	18 usuaris	13-16
DE3	17-7-2013 al 30-9-2013	256 comentaris	6 participants	12-14
TOTALS		284	39	

Taula 3. Dades sobre les errades de normatives

	DOCUMENTS	PARAULES	NORMATIVA			
			ACCENTUACIÓ	ORTOGRAFIA	MORFOSINTAXI	LÈXIC
MSO1	81	2.199	31	26	7	11
MSO2	42	907	19	12	5	2
MSO3	39	2.085	36	19	7	6
MSO4	32	1.909	31	12	2	1
DE1	28	1.692	20	22	11	3
DE2	20	420	1	3	6	0
DE3	256	14.233	101	214	104	34

Taula 4. Dades sobre l'ús d'escriptura ideofonemàtica i emoticones

	DOCUMENTS	PARAULES	EMOTICONES	IDEOFONEMÀTICA
MSO1	81	2.199	0	0
MSO2	42	907	4	0
MSO3	39	2.085	35	12
MSO4	32	1.909	13	4
DE1	28	1.692	57	24
DE2	20	420	0	1
DE3	256	14.233	462	101

Taula 5. Dades sobre l'edat dels usuaris

	EDAT				
	12 - 14	15 - 17	18 - 20	+ 20	NC
MSO1	–	–	–	3	81
MSO2	10	9	–	–	21
MSO3	4	4	4	2	13
MSO4	–	–	–	7	19
DE1	9	–	–	1	6
DE2	10	5	–	–	3
DE3	6	–	–	–	–

Taula 6. Dades sobre el gènere dels participants

	EDAT	DONES	HOMES	NO HI HA DADES
MSO1	No apareix			81
MSO2	No apareix	28	5	7
MSO3	12-16 anys	18	2	7
MSO4	+ 17 anys	13	4	17
DE1	13-14 anys	13	0	3
DE2	13-16 anys	16	0	2
DE3	12-14 anys	6	0	0

Taula 7. Característiques concretes de cada espai

	TEXT	INTERACCIÓ	REGISTRE	PLANIFICACIÓ
MSO1	Comentari personal	Cap	Estàndard	Planificada
MSO2	Comentari personal	Molt poca (2/42)	Estàndard Col·loquial	Espontània Planificada
MSO3	Conversa Debat	Sí	Col·loquial Argot	Espontània Planificada
MSO4	Debat	Sí	Estàndard	Espontània Planificada
DE1	Conversa Debat	Sí	Col·loquial Argot	Espontània
DE2	Comentari personal	Molt poca (1/20)	Col·loquial	Espontània Planificada
DE3	Conversa	Sí	Col·loquial Argot	Planificada

Taula 8. Dades globals dels espais

	LLIBRE	INTERCANVI	EDAT USUARIS	PERCENTATGE	
				ERRADES	EMOTICONES I IDEOGRÀFIQUES
MSO1	Circuit escolar	Comentari personal sense interacció	No apareix	3,4 %	0 %
MSO2			No apareix	4,1 %	0,4 %
MSO3		Conversa amb interacció	12-16 anys	3,2 %	2,25 %
MSO4			+ 17 anys	2,4 %	0,89 %
DE1	Compra per impuls	Conversa amb interacció	13-14 anys	3,3 %	4,78 %
DE2		Comentari personal sense interacció	13-16 anys	2,3 %	0,2 %
DE3		Conversa dirigida amb interacció	12-14 anys	2,4 %	3,95 %

2. Gràfic

Gràfic 1. Dades sobre el gènere dels usuaris

